

21 oktober 2019

Utbildningsdepartementet

Yttrande över På väg - mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom Komvux för elever med svenska som andraspråk U2019/02278/GV

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till utbildningsdepartementet angående promemorian På väg - mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom Komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA).

Sammanfattning av Läraryrkets synpunkter

Läraryrket anser att delbetänkandets förslag överlag är goda samt att analysen av vuxenutbildningens behov är adekvat. Flera av förslagen kommer emellertid att leda till behov av att anställa fler lärare i en tid av stor lärarbrist. Andelen legitimerade lärare inom SFI är låg, vilket sannolikt kommer att förvärras något som en konsekvens av utredningens förslag. Undervisningsgrupperna riskerar också att bli något större mot denna bakgrund.

Det är också svårt att bedöma de kostnadsmässiga konsekvenserna av förslagen, vilket utredningen också förtjänstfullt påpekar. I en tid då många kommuner har stora underskott måste givetvis vuxenutbildningens huvudmän kompenseras för ökade kostnader. I annat fall riskerar lovvärda förslag att drabba både lärare och elever i form av besparingar. Läraryrket anser dock att förslagen tagna för sig, alltså obeaktat lärarbristen och det ekonomiska läget, är välkomna. Läraryrket ser med tillförsikt fram emot KLIVA-utredningens slutbetänkande som ska slutredovisas den 30 november 2020.

Utredningens förslag och bedömningar i korthet

KLIVA-utredningen redovisar i delbetänkandet sitt uppdrag att utreda hur utbildning kan erbjudas för de nyanlända som omfattas av s.k. utbildningsplikt. Utredningen utreder även behovet av förändringar gällande kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi). Utredningen har också i september 2019 fått tilläggsdirektiv. Det senare ska redovisas i utredningens slutbetänkande.

Utredningen landar huvudsakligen i följande förslag/bedömningar:

- Utredningen föreslår en sammanhållen utbildning inom vilken eleven garanteras en undervisningstid om minst 23 timmar i veckan (under en fyraveckorsperiod). Utbildningen består av ett urval av kurser som är anpassat till nyanländas behov. I den garanterade undervisningstiden, om minst 23 timmar, ryms de garanterade 15 undervisningstimmar i sfi och minst 8 timmars undervisning per vecka i andra kurser inom komvux.
- Utredningen föreslår att Skolverkets regeringsuppdrag om riktat stöd för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever från och med 2020 i ökad grad ska användas för att höja kvaliteten i utbildning för nyanlända vuxna. Den nuvarande begränsningen av hur stor del av Skolverkets medel som får användas till nyanlända elever föreslås tas bort.

21 oktober 2019

- Utredningen bedömer att det saknas stöd för en generell utökning av den garanterade undervisningstiden i kurs A och B inom sfi.
- Utredningen gör bedömningen att en delvis obligatorisk elevhälsa inom vuxenutbildningen bör övervägas.
- Utredningen gör bedömningen att behovet av kompetensutveckling är stort inom vuxenutbildningen och ställer sig bakom Komvuxutredningens förslag om att genomföra en gedigen kartläggning av behoven. Utredningen lämnar dock inga egna förslag inom området eftersom man anser att det kräver en mer omfattande utredning.

Läraryrketets synpunkter

Förslag om sammanhållen utbildning för vissa nyanlända vuxna

Läraryrket ställer sig med vissa reservationer positivt till förslaget. Huvudmannen ska upprätta en utbildningsplan och utifrån målgruppen analysera behoven av utbildning inom gruppen nyanlända på en generell nivå. Redan idag ska en liknande plan upprättas enligt skollagen. Utredningens förslag innebär en formalisering av detta. Det är bra att huvudmannen föreslås ansvara för att ta fram en utbildningsplan för den sammanhållna utbildningen.

Läraryrket anser att vuxenutbildning på entreprenad ofta skapar mycket osäkerhet och ryckighet i verksamhetens förutsättningar och planering. Förslaget om sammanhållen utbildning för vissa nyanlända vuxna kan i bästa fall ge incitament för huvudmän att samordna och ta ett bredare grepp kring den vuxenutbildning man erbjuder.

Förslaget förutsätter en fungerande samverkan mellan den kommunala vuxenutbildningen och exempelvis Arbetsförmedlingen. Samverkan är nödvändig men den kräver ändamålsenliga strukturer och en tydlig ansvarsfördelning. Idag finns det stora skillnader i den nämnda lokala samverkan. Läraryrket anser att Skolverket bör erbjuda ett stöd för att skapa likvärdighet i dessa utbildningsplaner.

Enligt utredningen ska den individuella studieplanen, som utgår från den mer generella utbildningsplanen, vara central i den föreslagna sammanhållna utbildningen. Den ska garantera att studierna är individanpassade efter behov, förutsättningar och studiemål. Arbete med studieplaner är ett ytterst tidskrävande arbete för lärarna. Studieplanerna kräver dessutom återkommande samtal med elever, men också tid för att utveckla kollegiala samarbeten och arbetssätt.

Många lärare inom vuxenutbildningen har redan idag väldigt mycket undervisningstid per vecka. Även om förslaget om sammanhållen utbildning är önskvärt måste det säkerställas att lärarna ges rätt tid och resurser för uppdraget. Dokumentationsbördan inom vuxenutbildningen är redan idag omfattande, precis som inom övriga skolformer. Lärare behöver mer tillit och professionell autonomi.

21 oktober 2019

Den sammanhållna utbildningen ska omfatta minst 23 timmars undervisning

Läraryrket anser att förslaget har potential att gynna elevernas lärande. Det är bra att eleverna tillhörande gruppen nyanlända får tillgång till fler undervisningstimmar. Man måste dock beakta lärarbristen i sammanhanget. Många lärare inom sfi saknar legitimation. Skolverkets statistik visar att sfi-lärare med legitimation och behörighet i minst ett ämne uppgår till 40 procent läsåret 2018/19. Det finns en uppenbar risk att arbetsgivare hanterar problemet genom att utöka antalet undervisningstimmar för de befintliga lärarna. Att ha många kollegor som saknar lärarlegitimation leder till att legitimerade lärare får agera handledare och överlastas med diverse dokumentationsuppgifter. En ökning av antalet undervisningstimmar kan i förlängningen i värsta fall leda till svårigheter att behålla och rekrytera lärare till en skolform som redan idag har låg behörighet och stora kompetensutvecklingsbehov. Förslaget medför således, trots att förslaget i grunden är välkommet, vissa risker. Utredningen visar dock medvetenhet om svårigheterna i sin konsekvensbedömning.

Bedömning av garanterad undervisningskurs A och B

Utredningen landar i bedömningen att den garanterade undervisningstiden inom kurs A och B ska förbli oförändrad. Läraryrket ställer sig positivt utredningens förslag. I en tid av både skriande lärarbrist och stundande kommunala besparingar måste man prioritera. Många av de elever som skulle ha dragit nytta av en utökad garanterad undervisningstid omfattas redan av utbildningsplikten. De kommer därmed att ha rätt till minst 23 timmars undervisning. Mot denna bakgrund verkar bedömningen vara väl avvägd.

Förslag om Skolverkets stöd till huvudmän

Läraryrket välkomnar förslagen. I syfte att stödja grund- och gymnasieskolan gav regeringen år 2016 Skolverket i uppdrag att genomföra ett så kallat riktat stöd. Stödet innebär att Skolverket identifierar ett urval av kommuner med behov av stöd när det gäller nyanlända elevers utbildning. Kommunerna erbjuder processtöd under 3 år.

Först 2018 inkluderades även nyanlända inom vuxenutbildningen i uppdraget. I uppdraget får högst 5 miljoner kronor användas för kommunal vuxenutbildning (inklusive såröv). Det utgör mindre än 1 procent av de medel som avsätts årligen. Utredningen gör bedömningen att detta inte kan sägas spegla behoven och att taket om 5 miljoner kronor därför bör tas bort.

Den kommunala vuxenutbildningen blir tyvärr ofta styvmoderligt behandlad. Den anses enkom vara en kommunal angelägenhet. Idag är komvux en mycket omfattande skolform, om man ser till antalet elever inom verksamheten. Mot den bakgrunden krävs ett större statligt ansvarstagande. Utredningens förslag är därför ett steg i rätt riktning. Att taket för stöd till huvudmän inom vuxenutbildningen tas bort är ett välkommet förslag enligt Läraryrket.

Bedömning om stöd och andra insatser

Läraryrket delar utredningens analys och slutsatser och ställer sig positivt till bedömningen. Kuratorer och specialpedagoger bör ges prioritet när man som huvudman fattar beslut om vilka resurser som ska gå till den sammanhållna utbildningen för nyanlända. Elevhälsan är idag inte obligatorisk inom vuxenutbildningen, även om förekomsten av någon slags kuratorsfunktion är relativt vanlig trots allt. Sammanställningen av elever inom komvux har förändrats mycket sedan 80- och 90-talen, vilket ger förändrade behov av elevhälsa.

21 oktober 2019

Vad gäller övriga stödinsatser bör studiehandledning på modersmål eller elevens starkaste språk vara ett område som prioriteras. Läraryrket anser dock att studiehandledning via fjärrundervisning har uppenbara begränsningar och bör därför användas i undantagsfall.

Målet på längre sikt bör vara att elevhälsan blir obligatorisk inom vuxenutbildningen. Kuratorer, specialpedagoger och andra funktioner bidrar till en positiv utveckling för den enskilde individen och underlättar därutöver för lärarna att utföra sitt pedagogiska arbete.

Bedömning om kompetensutveckling för lärare

Läraryrket delar utredningens bedömning och önskar att utredningen hade haft möjlighet att ta ett bredare grepp om frågan och lägga fram ett skarpt förslag. Både forskning och kompetensutveckling är relativt eftersatta om man jämför med de övriga skolformerna inom skolväsendet. Kompetensutveckling behövs dels för att få obehöriga lärare att komplettera med behörighetsgivande studier, men även behöriga lärare har behov av kompetensutveckling kring vuxnas lärande.

För att kunna tillgodose behoven av kompetensutveckling behövs mer forskning om komvux. Vuxenpedagogik behöver också ingå som en del i lärarutbildningen. Vuxenutbildningen förväntas vara en flexibel verksamhet som snabbt ska ställa om och anpassa undervisningen efter en målgrupp som förändrats mycket över tid. Lärare inom vuxenutbildningen är en heterogen grupp med skiftande utbildningsmässig bakgrund, vilket kräver adekvata kompetensutvecklande insatser. Vi delar utredningens analys att man behöver göra en analys av vilka institutioner och myndigheter som är lämpliga att anordna kompetensutveckling för lärare inom vuxenutbildningen.

Läraryrket anser att det professionsprogram som föreslagits (SOU 2018:17) är det överlägset bästa sättet att tillgodose vuxenutbildningens behov av professionell utveckling. Inom ramen för ett professionsprogram ges lärare möjlighet att forma sin egen utveckling och karriär inom yrket på ett sätt som möter huvudmännens behov att tänka strategiskt kring kompetensförsörjningen. Kompetensutvecklingsinsatser bör erbjudas inom den solida och transparenta ram som ett professionsprogram innebär.

Läraryrket

Johanna Jaara Åstrand
Ordförande

Patrik Ribe
Utredare